

Länsstyrelsen i Stockholms län
Sametinget

2011-10-05
1 (8)
Dnr 2010:242

Redovisning av uppdrag att följa upp och analysera Skolverkets verksamhet utifrån det minoritetspolitiska målet

Dnr IJ 2010/368/DISK

Härmed redovisas uppdraget givet i regleringsbrev för budgetåret 2011.

Sammanfattande kommentar

Enligt anvisningar från Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget ska Skolverket svara på fem frågor för att belysa myndighetens verksamhet med och för nationella minoriteter och minoritetsspråk under perioden oktober 2010 – oktober 2011. Nedan redovisas svar på samtliga frågeställningar.

Skolverkets instruktion anger att myndigheten ska integrera ett jämställdhetsperspektiv och perspektivet mänskliga rättigheter i sin verksamhet. Myndigheten ska också i sin verksamhet ta särskild hänsyn till barns bästa enligt konventionen om barnets rättigheter. Myndigheten ska enligt regleringsbrev redovisa det samrådsförfarande som ägt rum under året mellan myndigheten och representanter för de nationella minoriteterna i utbildningsfrågor som direkt berör dessa grupper. Myndigheten ska även förhålla sig till grundskyddet i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt regler i språklagen som berör nationella minoritetsspråk.

Skolverket har ökat sin kunskap och förmåga att stödja huvudmän i deras arbete mot diskriminering och utsatthet. Myndighetens ledning har initierat ett arbete med en informationsfolder, med utvidgad information på webbplatsen, medverkan i arbetsgrupper och deltagande i möten. Skolverket har förbättrat sina rutiner för samråd med och för nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk. Skolverket har verkat för att arbetet med utveckling av nya läroplaner, nya läromedel och informationsinsatser skett i samverkan med de nationella minoriteterna. I arbete med myndighetens mångfaldsplan inkluderas minoritetspolitiska aspekter. Myndigheten samverkar även med andra skolmyndigheter för samordning av samrådsmöten. Regeringsuppdrag har initierat insatser om skolans värdegrund, arbete med kursplaner och kunskapskrav, statsbidrag, utvecklingsarbete med Sameskolstyrelsen, läromedelsutveckling och arbete med webbplatsen Tema modersmål.

De nya läroplanerna och implementeringen av dessa bedöms bidra till att skolhuvudmän lyfter upp frågor som berör de nationella minoriteterna. Information via Skolverkets webbsidor och via den reviderade foldern till alla skolhuvudmän bidrar också till ökad kunskap om och verksamhet för nationella minoriteter och minoritetsspråk i förskola och skola.

Utifrån de samråd som Skolverket deltar i, bedömer myndigheten att de nationella minoriteterna uppskattar och efterfrågar läromedelssatsningarna. Skolverkets information till skolor och föräldrar är andra insatser som mottagits väl av målgrupperna. Då Skolverket tidigare haft läromedelsuppdrag finns en förväntan bland de nationella minoriteterna att myndigheten ska bidra till nya läromedel. Skolverket bedömer att det finns behov av en sådan fortsatt satsning för att det ska finnas en fullgod tillgång på läromedel för undervisning i och på de nationella minoritetsspråken.

Utredning

Fråga 1. Med utgångspunkt i regeringsbeslut – Vilka externa insatser har myndigheten gjort under perioden inom de tre minoritetspolitiska delområdena, a) diskriminering och utsatthet, b) inflytande och delaktighet, c) språk och kulturell identitet?

a) Diskriminering och utsatthet

Ett stödmaterial kallat ”Nolltolerans mot diskriminering och kränkande behandling” har tagits fram. Materialet riktar sig till rektorer, skolchefer och skolhuvudmän. Skolverket deltar också i ett myndighetsövergripande nätverk där samiska och romska frågor behandlas, där Diskrimineringsombudsmannen och Barnombudsmannen samordnar information från myndigheterna.

b) Inflytande och delaktighet

Skolverket har utarbetat kursplaner och kunskapskrav för ämnena modersmål, samiska och judiska studier. Skolverket har i detta arbete använt sig av arbetsgrupper som deltagit i framtagande av kursplanerna. Skolverket har dessutom samverkat med såväl interna som externa referensgrupper. Företrädare för nationella minoriteter har ingått i samtliga dessa grupperingar. Samverkan har skett för att ta fram underlag och sedan informera skolhuvudmän, skolledare och lärare om nya regleringar. Skolverket har träffat och informerat samtliga lärare i sameskolan om den nya samlade läroplanen för sameskolan. I arbetet med kursplan i judiska studier har representanter för alla i Sverige förekommande judiska institutioner bjudits in. Vid Skolverkets externa information om nationella minoriteter i förskola och skola har återkommande kontakter skett med lärare, skolledare och läromedelsproducenter inom de nationella minoriteterna. Skolverket har under året dessutom deltagit i och/eller samorganiserat konferenstillfällen för lärare i meänkieli, samiska, romani och finska.

c) Språk och kulturell identitet

Inriktningen är att myndighetens arbete för nationella minoriteter och minoritetsspråk ska ske i samverkan med representanter för de nationella minoriteterna.

Inom arbetet med webbplatsen Tema modersmål har myndigheten ett pågående samarbete med redaktörer för sex olika romska språk (arlı, kalé, kelderash, lovara resande och svensk kalé) samt med redaktörer för jiddisch, sverigefinska och meänkieli. I det avslutande läromedelsutvecklingsarbetet från 2010 års regeringsuppdrag samverkar myndigheten med läromedelsförfattare knutna till uppdragstagare hos bl.a. Sameskolstyrelsen, Språkrådet, Roma Kulturcenter i Stockholm, och Romska ungdomsförbundet i Malmö. Skolverket deltar i en arbetsgrupp för samverkansavtal med Norge rörande det samiska utbildningsområdet. Skolverket deltar i referensgrupp till Skolinspektionens granskning av modersmålsundervisning för nationella minoriteter. Myndigheten har även kontakter med Högskoleverket i utredning om lärarförsörjning för nationella minoritetsspråk. Skolverket har också deltagit i ett antal möten med och för nationella minoriteter arrangerade av Utbildningsdepartementet, Roma Education Fund, Europarådets division för språkpolicy,

Uppsala Universitet, Stockholms Universitet, Södertörns Högskola, Språkrådet och Länsstyrelsen i Stockholm.

Styrdokument

De flesta regleringar som styr skolans verksamhet i förskola och skola är nyligen reviderade. Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har utökade rättigheter till modersmålsundervisning i jämförelse med elever som tillhör någon annan språkgrupp. Samtliga nationella minoritetsspråk är undantagna kravet att modersmålet ska vara det dagliga umgängesspråket i hemmet för att skolan ska erbjuda modersmålsundervisning. Kravet för att få undervisning i modersmålet är fortfarande att eleven har grundläggande kunskaper i språket; om det råder osäkerhet ska rektor utreda kunskaperna. Syftet är att fler elever ska läsa minoritetsspråken och på så vis värna om och bevara språken och kulturerna. Skolhuvudmannen är skyldig att anordna modersmålsundervisning i alla nationella minoritetsspråk även om antalet elever som ansöker om utbildningen är mindre än fem. Modersmål i förskola för nationella minoriteter regleras i förskolans läroplan. Förskoleverksamhet på nationella minoritetsspråk ska erbjudas inom förvaltningsområden.

I läroplanen för grundskolan finns ett övergripande mål under rubriken 2.2 "Kunskaper": "Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia." I sameskolans läroplan framgår att varje elev efter genomgången sameskola bland annat ska ha fått "kunskaper om urfolket samernas kultur, språk, religion och historia", liksom om "de övriga nationella minoriteternas (...) kultur, språk, religion och historia". Skolverket har även reviderat kursplanerna för alla grundskolans ämnen och de nationella minoriteterna nämns i flera av dem.

Ämnet religionskunskap

I kursplanen för religion finns exempelvis "berättelser från fornskandinavisk och äldre samisk religion" som ett centralt innehåll för årskurs 4-6. I kunskapskravet anges i slutet av årskurs 6 att "Eleven kan beskriva några grundläggande drag i fornskandinavisk och samisk religion."

Ämnet samhällskunskap

I kursplanen för samhällskunskap framhålls "Urfolket samerna och övriga nationella minoriteter i Sverige". Kursplanen tar även upp de nationella minoriteternas rättigheter som ett centralt innehåll för årskurs 4-6. I kursplanen för årskurs 7-9 anges "De nationella minoriteterna och samernas ställning som urfolk i Sverige samt vad deras särställning och rättigheter innebär."

Ämnet svenska

I syftet för ämnet svenska anges att "Undervisningen ska även bidra till att eleverna får möta och bekanta sig med såväl de nordiska grannspråken som de nationella minoritetsspråken." Under rubriken Centralt innehåll i kursplanen för svenska, årskurs 4-6, finns punkten "Språkbruk i Sverige och Norden, några varianter av regionala skillnader i talad svenska, några kännetecknande ord och begrepp i de nordiska språken samt skillnader och likheter mellan dem samt vilka de nationella

minoritetsspråken är". I årskurs 7-9 finns dessutom punkten "Språkbruk genom tiderna, de nationella minoritetsspråken i Sverige och deras ställning i samhället. För att uppfylla kunskapskrav i slutet av årskurs 6 ska eleven kunna "ge exempel på nationella minoritetsspråk, föra enkla resonemang om språkliga varianter inom svenskan samt ge exempel på tydligt framträdande likheter och skillnader mellan svenskan och närliggande språk." Skolverket förbereder införandet av nationella ämnesprov i svenska för sameskolan.

Information

Skolverket fördelar enligt uppdrag från regeringen statsbidrag till vuxenutbildning vid Samernas Utbildningscentrum i Jokkmokk. Skolverket har uppdaterat en informationsfolder om nationella minoriteter i förskola och skola och den uppdaterade foldern distribueras i tryckt format till alla skolhuvudmän i början av höstterminen 2011. Den kan även laddas ned från Skolverkets webbplats. Skolverkets webbplats förbereds för information på andra språk än svenska och engelska. Central information om myndighetens arbete kommer där att göras tillgänglig på de nationella minoritetsspråken. Skolverket samlar årligen in data från landets alla skolor om hur många elever som är berättigade till undervisning i ämnet modersmål och hur många av dessa som även deltar i undervisning.

Läromedel på romani och samiska

Ett regeringsuppdrag om läromedelsutveckling för romani och samiska gavs till Skolverket i särskild ordning i april 2010 (U2010/4006/S). Resultaten tillgängliggörs under 2011.

Skolverket har utarbetat webbaserade bild- och ljudordlistor för romani arli och kelderash samt gjort en revidering av romani lovari och jiddisch. Bild- och ljudordlistan har även utvecklats för meänkieli och kommer därmed att finnas gratis tillgänglig i åtta olika nationella minoritetsspråk. Läromedelsatsningen för romani omfattade vidare en ny skolgrammatik på lovara, arli, kelderash och kale. Materialet har utvecklats av Språkrådet och finns tillgängligt i bokform och i filformat på Skolverkets webbplats. Romska Ungdomsförbundet i Malmö har översatt berättelser från svenska till tre olika romska språkvarieteter. Materialet presenteras även i ljudfiler på Skolverkets och ungdomsförbundets webbplatser.

Sameskolstyrelsen har arbetat med översättningar av berättelser som underlag för böcker, varav sex lulesamiska, sex nordsamiska och fem sydsamiska. Den sista boken beräknas bli klar under hösten 2011 och distribueras från Sameskolstyrelsen samt i filformat från Skolverket. Sameskolstyrelsen har även arbetat vidare med en nordsamisk skolordlista, med lulesamiska berättelser, med en handbok för lärare i hornslöjd. Dessa material blir också tillgängliga under hösten 2011. Slutligen har Sameskolstyrelsen inom uppdraget från Skolverket även använt medel till fortsatt arbete med nordsamisk grammatik, då i samverkan med Samernas utbildningscentrum.

Fråga 2. Vilka särskilda regeringsuppdrag har myndigheten haft under perioden när det gäller nationella minoriteter?

Regeringens uppdrag till Skolverket, förutom det som nu redovisas, givna i regleringsbrev eller i särskild ordning redovisas nedan.

Regleringsbrev för budgetåret 2011

- Skolverket ska redovisa det samrådsförfarande som ägt rum under året mellan myndigheten och representanter för de nationella minoriteterna i utbildningsfrågor som direkt berör dessa grupper.
- För utgifter dels för arbetet med Tema Modersmål, dels för att stödja produktion av läromedel avsedda att användas vid modersmålsstöd i förskolan för barn med annat modersmål än svenska i enlighet med förordningen (1991:978) om statsbidrag till produktion av vissa läromedel får myndigheten disponera högst 2 000 000 kronor. I arbetet med Tema Modersmål ska Skolverket särskilt sträva efter att stödja de nationella minoritetsspråken.
- Skolverket ska begära en redogörelse av Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund och av styrelsen för Samernas Utbildningscentrum i Jokkmokk. Redogörelsen ska beskriva hur tilldelade medel från anslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning, anslagsposten 2 Särskilt verksamhetsstöd till vissa utbildningar har använts och resultaten av verksamheterna. Dessutom ska i redogörelsen lämnas uppgifter om finansiering, kostnader och elever eller studerande. Redovisningen ska lämnas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 16 maj 2011.
- Skolverket ska utarbeta samt förbereda införandet av nationella ämnesprov i årskurs 6 i grundskolan och sameskolan samt i årskurs 7 i specialskolan i svenska, matematik och engelska. Proven ska kunna börja användas från och med vårterminen 2012.
- Skolverket ska utarbeta samt förbereda införandet av nationella ämnesprov i årskurs 6 i grundskolan och sameskolan samt i årskurs 7 i specialskolan i biologi, fysik och kemi (NO) samt i geografi, historia, religion och samhällskunskap (SO). Proven ska börja användas från och med vårterminen 2014.
- Skolverket ska utarbeta kunskapskrav för de godkända betygsstegen A, C och E för samtliga ämnen utom moderna språk för årskurs 6 i grundskolan, sameskolan och grundsärskolan samt för årskurs 7 i specialskolan. Kunskapskraven ska börja tillämpas för första gången på utbildning från och med höstterminen 2012.

- Totalt 8 948 276 kronor ska betalas ut till Samernas Utbildningscentrum i Jokkmokk som bidrag för verksamheten och ska avse utbildning. Bidraget utbetalas med en tolfedel per månad.

Regeringsbeslut

- Regeringsbeslut om skolans värdegrund, Dnr U 2009/2848/S där diskriminering och utsatthet i skolan behandlas.
- Regeringsbeslut U2011/2420/S om uppdrag att utarbeta kursplan och kunskapskrav i ämnet judiska studier
- Regeringen uppdrar U2010/259/S åt Statens skolverk att under åren 2010-2012 implementera beslutade och planerade reformer m.m. inom hela det offentliga skolväsendet och motsvarande fristående skolor liksom förskolor.

Fråga 3. Hur ser myndighetens samråd med de nationella minoriteterna ut?

Skolverket har under 2010 i samverkan med modersmåls lärare och organisationer för romani, finska och meänkieli deltagit i olika språkspecifika konferenser. Vid dessa konferenstillfällen förs kontinuerligt diskussion om samverkan kring utbildningsfrågor.

Skolverket har under flera år haft samråd med företrädare för de nationella minoriteterna i aktuella skolfrågor.

Skolverket har inlett en samverkan med andra skolmyndigheter för att samordna samråd med företrädare för de nationella minoriteterna. Denna samrådsmodell inleddes under hösten 2011.

Fråga 4. Var i organisationen finns ansvaret för myndighetens minoritetspolitiska arbete?

Skolverkets generaldirektör har det övergripande ansvaret och beslutar vid redovisning av regeringsuppdrag. Verksledningen har ansvar för att myndigheten lever upp till målen i minoritetspolitiken. Utvecklingsavdelningen svarar för regeringsuppdragens genomförande..Alla avdelningar berörs dock av arbetet. Myndighetens egeninitierade arbete, deltagande i arbetsgrupper, möten, informationssatsningar mm kan, beroende på arbetets omfattning, beslutas på olika nivåer i organisationen.

Fråga 5. Hur sprids kunskapen om minoriteterna och minoritetsspråken inom myndigheten? Vilka resultat har det fått?

Skolverket har ökat sin kunskap och förmåga att stödja huvudmännen i deras arbete mot diskriminering och utsatthet. Myndighetens informationsinsatser riktade till huvudmän i förskola och skola sprids även internt. Det finns en kunskap i organisationen att arbetet för nationella minoriteter ska ske i samverkan med dess företrädare. I arbetet med myndighetens mångfaldsplanen inkluderas det minoritetspolitiska målet. Skolverket har ett pågående arbete med myndighetens mångfaldsplan.

En intern utbildningsatsning förbereds för att säkerställa att mänskliga rättigheter är integrerade i Skolverkets verksamhet. Inom denna satsning kommer en rad perspektiv, bl.a. nationella minoriteter att beaktas. Regeringsuppdrag direkt riktade till nationella minoriteter ökar successivt myndighetens förmåga att väva in kunskapen i andra uppdrag och verksamheter. Inom myndigheten finns avdelningsövergripande ämnesgrupperingar. En av dessa grupper bevakar frågor kring barn och elever med andra modersmål än svenska. Där samarbetar tjänstemän med olika uppdrag om frågor som berör nationella minoriteterna. Dessa medarbetare för sedan kunskapen till respektive avdelning. Regeringens särskilda uppföljningsuppdrag aktualiserar arbetet.

Helen Ängmo
Överdirektör

Mats Wennerholm
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har Camilla Asp i Skolverkets ledningsgrupp deltagit.